Rahwa elu on nii hästi liinnades kui ka maal peenem kui meil. Ka wõib igal pool enam waimubarimist läbi tunda ja on Saksa maa selle poolest üks kõige enam haritud maadest. See on nimelt ka sest näha, et inimesed ihutoidu kõrwas niisama hoolega waimutoitu nõuawad. Raamatute ja ajalehtede lugemine on nii pruugiks saanud, et pea keegi ilma selleta ei taha elada.

Kui linnas ühte wõeraste majasse ehk trahterisse sisse lähed siis on sääl igal pool mitu ajalehte leida, kust seest wõid selle üle teadust otsida, mis mujal paikades sünnib. Ilma zeitungideta ei ole ükski kõrts ega trahter, sest ükski ei läheks sinna, kus ta paljalt juua wõib ja muud paremat asja ei leia. Sakslane, kui ta trahterisse läheb, siis on enamiste esimene töö, et ta omale klaaskannu täie õlut teslib, selle aega mööda ära joob, sääl juures zeitungi loeb ja sel wiisil oma aega wiidab, kunni ta jälle kodu läheb. Ka naesed ja tüdrukud lähewad ühes meestega õhtu pärast tööd trahterisse, joowad klaasi õlut ja ajawad juttu; seda ei pane keegi imeks, aga kui see meie juures sünnib, siis pandakse seda naesterahwale pahaks.

Ka külakõrtsid maal on sedasama wiisi. Ilma zeitungita ei ole mitte ühte ainust kõrtsi leida. Ka on wahtust palju enam leida kui meil. Seda peaksiwad meie kõrtsipidajad hoolega tähele panema. Ma ei kahtle mitte, et meie rahwa hulgas joomine wäheneks, kui kõrtsimehed mõne rubla aastas zeitungide eest kulutaksiwad ja selle eest hoolt kannaksiwad, et põlewa wiina asemel enam õlut pruukima hakataks, mis meelt nii hulluks ei aja ega nii terwist ei riku kui wõrgulake wiin. Kõrtsimehed ei saaks selle läbi sugugi kahju, kui nad seda püüaksiwad. waid ennemalt kasu.

Liinnades on elu hoopis wahem ja lahkem kui meie maal. Kõigisse wõeraste majadesse, seltsi-majadesse ja awalikkudesse kohtadesse, mis enam meelejahutuseks ja ajawiiteks on seatud, olgu nad nii toredad kui tahes, wõib mütsiga ja ülekuuega sisse minna, ja keegi ei pane seda imeks. Kui aga seda keegi siin katsuks teha, siis pandaks warsti pahaks ja aetaks majast wälja.

Ka on Saksa maalt seda wäga kiita, et inimeste kokkuelamine ise keskes hoopis lõbusam on kui meil. Seisuste wahed ei ole mitte nii kõrged ja kaowad aega mööda ikka enam ja enam. Nimelt wõtawad õpetatud mehed rahwa elust, olust ja asjast wäga juure hoolega osa, peawad õpetlikka koosid awalikkudes seltsides ja püüawad kirjade läbi ja muul wiisil alamat rahwast õpetada. Selle poolest on meil weel suur puudus.

Rahwalikud seltsid õitsewad hoopis enam kui meie maal ja on neil sagedaste tuhandete kaupa liikmeid. Sest näeb selgeste, et rahwas ise ärtsal wiisil niisuguse elust osa wõtab, mis meil mitte nii ei ole. Üks täht peseb teist ja üks inime on teise tugi, ühendus teeb tugewaks, seda on Saksa maal juba ammu ära nähtud ja sest rohkem aru saadud.

Tahab põllumees uut ja paremat asja õppida, tulusamaid ja enam uuema aja viisi eneselle muretseda ja üleüldse enam ühel meelel edasi astuda, siis saab ta põllumeeste seltsi liikmeks. Mis pärast? Ta teab, et selts ühes koos palju enam wõib teha kui ainus inimene. Kui selts põllurüstu ehk muid asju tellib ja osta tahab, siis on see odawam kui ütsikul inimesel wõimalik on saada.

Sellest on ka hõlbus mõista, kust see tuleb, et Saksa maal nii palju ja mitmet karwa seltsisid on. Kõigil käsitöölistel on oma ameti tarwis seltsid leida, kuhu liikmeks wõiwad saada ja kasu leida. Nõnda põllumeestel, kirjameestel, trükkijatel, kaupmeestel, kingseppadel, rätsseppadel, puutöölistel ja igal muul ameti ajajal. Ka majaperenaestel on oma seltsid, millest nad hulga kaupa osa wõtawad, sest et nad sel wiisil asju, mis majapidamises waja tulewad, odawamalt wõiwad saada. Niisuguse majaperenaeste seltsil on ikka enamiste oma pood ajutatud, kust kõik seltsi-liikmed odawama hinna eest asju wõiwad osta kui teised. — Niisama armas on kuulda, kui laulu-seltsid konzertisid annawad. Ka niisugustest ei ole sääl puudust, ja nad wõiwad palju paremine edasi saada, sest et osawõtmine juurem ja elawam on, kui aga juhataja tubli ja südi on oma talituses.

Eesti rahwa kasuline Kalender 1880 lk. 27